

Lukijalle

Toimintaympäristön muutoksen keskellä arkinen kiire näyttää jäytävän ja sotatieteelliselle, saati filosofiselle, harrastuneisuudelle ei välttämättä löydy aikaa eikä energiaa. ”Varsinkin kun se filosofointi vasta turhaa onkin” saattaa käytäntöjen karaisema sotilaamme ajatella ja kommentoida. Silti, kuten tässäkin teoksessa, oppineemme ilmentävät joko suuremmin tai epäsuuremmin omia filosofisia tulkintojaan; kuten esimerkiksi tässä julkaisussa kirjoittava, suomalaisten käsityksiä erilaisten sotien uhkista luodannut, tutkimusryhmä (ks. luku 7). *Sosiaalisen konstruktionismin* näkökulmastaan ”sota, vaikuttaminen tai niiden uhka on todellisuutta vasta silloin, kun se on osa suuren yleisön subjektiivisia uskomuksia ja siitä vallitsee laaja sosiaalinen konsensus, *riippumatta objektivisen todellisuuden tapahtumista.*” (ks. luku 7)

Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen tutkijoiden dominoidessa aikamme suomalaisen sotatieteen ”tieteenfilosofian” opettamista lienee paikallaan perehtyä myös heidän teksteihinsä. Dosentti, everstiluutnantti, Torsti Sirénin mukaan (2010; vrt. Sirén & Pekkarinen 2017) sosiaalinen konstruktionismi ei ole suinkaan ainoa filosofinen vaihtoehto ”monikerroksellista” todellisuutta jäsentäessämme. Toisaalta esimerkiksi realismin *minimaalinen muotoilu* väittää, että on olemassa osaksi ihmismielestä (ja kielestä) riippumaton todellisuus, joka ei rajoitu siihen, mikä on aistein havaittavissa (Raatikainen 2004, 73).

”Monikerroksellista todellisuutta” ja ”erilaisia maailmojamme” voidaan jäsentää vaikkapa filosofi Karl Popperin tulkintoja merkityksellistäen fysikaaliseksi todellisuudeksi (maailma 1), mentaaliseksi todellisuudeksi (maailma 2) ja kulttuuritiedon maailmaksi (maailma 3) (ks. Hakkarainen ym. 2004, 256–258). Tässä tulkinnassa ”maailmat” (monikossa) ovat mallinnettuja kielikuvia, jotka asemoituvat (kontekstoituvat) Maahan (yksikössä); siis tästä Maasta, ja usein myös sen tilasta, me toistuvasti kirjoitamme (kuten tässäkin julkaisussa) mutta emme kai yksinomaan vain ”kokemuksellisten subjektiivisten näkemysten” perusteella?

Esille tuomassani Popperin kolmen maailman mallissa ”riippumattomuus” on itse asiassa parhaimmillaan *vuorovaikutuksellisuutta* eli esimerkiksi sellaisia *tekoja* ja *toimia* sekä *puheita* (ks. luku 7; Hallamaa 2017) jossa opiskelevan ja tutkivan ihmisen tietoisuus on vuorovaikutuksessa sekä kulttuuritiedon että fyysikaalisen todellisuuden kanssa. Tässä vuorovaikutuksessa, ja parhaimmillaan *dialogeissa*, myös erilaisten (tieteellistenkin) alojen *asiantuntijoilla* on oma keskeinen merkityksensä, jota ei soisi myöskään sotatieteisessä tai turvallisuustutkimuksen parissa unohdettavan.

Filosofi ja Maanpuolustuskorkeakoulun dosentti Arto Mutanen johdattelee meitä yhdessä komentajakapteeni Eero Kallion kanssa tiedon, taidon ja päätöksenteon *maailmaan* (luku 2). Väittäen muun muassa, että ”olipa päätöksentekijän asiantuntemus kuinka korkea tahansa, niin todellisuus yllättää hänet aina”. Eli vaikkakin esimerkiksi globaali ”ekologinen katastrofi” (ks. ekokriisi, Värri 2018) on suurelta osin ihmisten tekojen ja yhteisöllisen toiminnan, ei siis niinkään ensisijaisesti eikä yksinomaan puheiden tai suoranaisesti puheaktienkaan (ks. Silvasti 2016, 267), seurausta tämä ilmentymä yllättää, ja ”yllättää”, meitä ”jossain määrin” ottaen huomioon olemmeko tämän asian suhteen maalilikko, noviisi tai vaikkapa kestävä kehityksen *asiantuntijapaneelin* jäsen (ks. Engeström 2018). Vai tulisiko meidän näissä haasteissa turvautua *yksinomaan* teknis-tieteellisen kehityksen kiihdyttämiseen esimerkiksi teknologiaoptimistisin ratkaisuin ja jos niin miten käy eettisyyden ja etiikan; hyvyyden ja pahuuden sekä *ihmisyyden*? (ks. Mutanen 2017; Mäkinen painossa; Pihlström 2018).

Osaltaan myös 1.7.2017 lukien uudistuneet Puolustusvoimien tehtävät kannustavat meitä jäsentämään toimintaympäristöjä ja niiden muutosta oleellisesti Suomea laajemmissa merkitysyhteyksissä. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian professori Pekka Sivonen tarkastelee artikkelissaan (luku 3) läntisen, ja ennen kaikkea amerikkalaisen, *strategisen kulttuurin* muutosta Yhdysvaltojen 2000-luvulla tekemien *interventio-operaatioiden* myötä. Sivosen mukaan ”interventioihin turvautuvat liberaalit demokratiat ovat taipuvaisia motivoimaan interventioitaan humanitaarisina väliintuloina ja demokratian levittämisenä”. Näissä yhteyksissä voimmekin jäädä pohtimaan erilaisten interventioiden merkityseroja ja mahdollisia yhteyksiään vaikkapa YK:n suojeluvastuun (responsibility to protect, R2P) tai siviilien suojelun (protection of civilians, POC) periaatteiden toiminnallistamiseen.

Yleisesikuntamajuri, dosentti, yhteiskuntatieteiden ja sotatieteiden tohtori, Jan Hanska jatkaa artikkelissaan suomalaisen sotatieteen ”deterrensidiskursia” (luku 4) sotataidon ja strategian tutkimuksen välisessä jännitteessä. Itse asiassa professori Pekka Sivonen jo omassa tekstissään (luku 3) tähän teemaan johdattelee ottaen esille väitöksensä (1992) *Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana*. Sittemmin myös Tiede ja Aseen sivuilla

on tätä keskustelua käyty mutta nyt siis uudenlaisin ja läntiseen ”deterrenssi-diskurssiin” kytkeytyvin, ja etenkin *pidäkettä* painottavin, tulkinnoin.

Luvussa viisi Laurea ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämisspäällikkö Elisa Norvanto kirjoittaa sotatieteiden tohtoriopiskelijakollegoidensa kanssa Venäjän vaikuttamistoimista Ukrainassa. Artikkelin on osin empiirinen sillä aineistona käytetään 18:ta ukrainalaisen asiantuntijan haastattelua. Artikkelissa pitkäkestoinen hybridisodankäynti merkityksellistyy tapausesimerkin avulla.

Maanpuolustuskorkeakoulun sotatalouden professori Juha-Matti Lehtonen ja sotilasprofessori (evp.) Mika Hyytiäinen kirjoittavat artikkelissaan (luku 6) sotatieteissä vähemmän tarkastelluista *taloussodan* ilmentymistä ja talouspakotteiden *moninaisista* vaikutuksista. Tarkastelua tehdään niin teemaan liittyvän tutkimuskirjallisuuden erittelyn kuin tapaustutkimuksellisen ”diskurssi-analyysin” keinoin. Tämän tarkastelun tapausesimerkkinä on ”peli”, joka muodostui sekä Krimin valtaamisen johdosta Venäjää vastaan asetettujen pakotteiden vaikutuksesta Venäjän talouteen että Venäjän vastapakotteiden vaikutuksista esimerkiksi Suomen kansantaloudelle ja erityisesti maataloudelle. Artikkelin on eräs esimerkki yhteiskuntatieteisestä, ja turvallisuuspoliittisesta, käänteestä, jossa *rajallisten luonnonvarojen* merkitys on korostumassa (ks. Urry 2013, 31; Sojamo, Keskinen & Kummu 2017; Salminen & Vadén 2013; Wilenius 2015, 113; vrt. Suokko & Partanen 2017, 107).

Yhteiskuntatieteiden kandidaatti Reetta Riikosen johtaman kirjoittajaryhmän (luku 8) artikkeli liittyy sotilassosiologiseen TAHTO-tutkimusprojektiin, josta tematiikasta on tuoreeltaan väitelykin (ks. Kosonen 2019). Artikkelin aineistona on Reserviupseeriliiton (RUL) jäsenkyselyn yhteydessä kerätty aineisto (n= 4001) ja tarkoituksena on syventää ymmärrystä siitä, millaisia *puhetapoja* liitetään kansalaisen ja valtion sekä kansalaisen ja maanpuolustuksen välisiin *suhteisiin*. Mainittakoon, että nykyisin ekokriisin aikana (Värri 2018) mahdollisesti ”ääri-yksilöllistyneet” ja ”siiloutuneet” kansalaiset pyritään *pedagogisin* keinoin aktiivisuudessaan sekä yksilöllistämään ja sivistämään että yhteiskunnallistamaan. Tässäkin suhteessa aineistossa yhdistävänä tekijänä esiintynyt ”aktiivisen kansalaisuuden korostaminen kunnollisen kansalaisuuden ideaalin määrittäjänä” on myös esimerkiksi pedagogien ja turvallisuusviranomaisten näkökulmasta erittäin arvostettavaa ja odotuksia herättävää (ks. Valtioneuvosto 2017).

Majuri Maija Tomperi ja majuri, sotilaspedagogiikan apulaissotilasprofessori, Antti-Tuomas Pulkka kirjoittavat (luku 9) empiirisessä *arvotutkimuksessaan* osin Karjalan Prikaatista vuonna 2016 kerätyn (n = 201) aineiston perusteella. Aineistonsa, ja tulkintojensa, mukaan ”nuorille perhe ja muut läheiset ovat tärkeämpiä kuin huoli jostain laajemmasta kuten esimerkiksi kaikkien suomalaisten tulevaisuudesta ja turvallisuudesta”. Toisaalta inspiroivasti he jatkavat,

että ”tutkimuksen tuloksia pohdittaessa onkin tärkeää ymmärtää se, kuinka monella tavoin *isänmaallisuus* ja maanpuolustustahto voivat eri yksilöille konkretisoitua; onko isänmaa yhtä kuin lähipiiri vai koko Suomen kansa ja tahdotaanko puolustaa perhettä, itselle tuttua arvomaailmaa, kartalle piirrettyä rajaa vai suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa.” Näkisin, että nämä pohdinnat, ja mahdollisesti jopa uudelleen arvioidut tulkinnatkin, ovat aiempaakin ajankohtaisempia ottaen huomioon esimerkiksi Puolustusvoimien nykyiset tehtävät. Missä määrin, ja miten ilmeten, suomalaisten ja asevelvollisten arvoja ja kulttuuria voitaisiin muokata sellaiseen suuntaan jossa arvostettaisiin myös muita kuin vain suomalaisia *ihmisiä*?

Sotatieteiden tohtori ja valtiotieteiden maisteri Ulla Anttila keskittyy artikkelissaan (luku 10) suomalaisten rauhanturvaajien kokemuksiin (n = 41) kotiinpaluun jälkeisestä ajastaan. Artikkelissa pyritään kuvaamaan, mitä rauhanturvaajat itse ajattelevat kotiutumisestaan ja siihen liittyvistä henkilökohtaisista sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyvistä muutosprosesseistaan. Vastaavasti kartoitetaan eri kohderyhmiin kuuluvien rauhanturvaajien näkemyksiä kotiutuneiden rauhanturvaajien psykososiaalisen tuen kehittämisestä. Mainittakoon, että suomalaisten rauhanturvaajien kotiinpaluuprosessit ovat sikäli erityisiä, että merkittävä osa heistä on ”siviilitaustaisia” reserviläisiä toisin kuin monissa muissa maissa.

Suuret kiitokset kaikille kirjoittajille.

Santahaminassa 30.9.2019

Juha Mäkinen

Lähteet

- Engeström, Yrjö (2018). *Expertise in transition: expansive learning in medical work*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Hakkarainen, Kai, Kirsti Lonka & Lasse Lipponen (2004). *Tutkiva oppiminen: Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä*. Porvoo: WS Bookwell.
- Hallamaa, Jaana (2017). *Yhdessä toimimisen etiikka*. Tallinna: Gaudeamus.
- Kosonen, Jarkko (2019). *Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina: Asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin*. Väitöskirja. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Mutanen, Arto (toim.) (2017). *Ethical basis of human security: towards renewal of peace operations training*. Helsinki: Puolustusvoimien Kansainvälinen Keskus.
- Mäkinen, Juha (painossa). The Dichotomy of Training and War: Making Sense of Soldiers' Activities. Teoksessa P. Mileham (toim.) *Jus Post Bellum: Military restraint and peace after war*. Leiden: Brill Nijhoff.
- Pihlström, Sami (2018). *Ota elämä vakavasti. Negatiivisen ajattelijan opas*. Helsinki: NTAMO.

- Raatikainen, Panu (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Salminen, Antti & Tere Vadén (2013). *Energia ja kokemus*. Tampere: Niin & näin.
- Silvasti, Markus (2016). Turvuus – kohti uutta turvallisuussymmetrystä. *Tiede ja Ase*, 74, 265–299.
- Sirén, Torsti (2010). Verum Est Ipsum Factum – True is What Has Been Made as Such. *Journal of Military Studies*, 1(1), 1–43.
- Sirén, Torsti & Pekkarinen, Otto (2017). *Tieteenfilosofis-metodologia perusteita pro gradu-tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, julkaisusarja 3, työpapereita n:o 3. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sivonen, Pekka (1992). *Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana*. Väitöskirja. Helsinki: Ulkopoliittinen instituutti.
- Sojamo, Suvi, Marko Keskinen & Matti Kumm (2017). Kestävästi vettä ja ruokaa kaikille. Teoksessa S. Ahola (toim.), *Kirjava käsikirja kestävään kehitykseen*. Helsinki: Tammi.
- Suokko, Aki & Rauli Partanen (2017). *Energian aika: Avain talouskasvuun, hyvinvointiin ja ilmastomuutokseen*. Helsinki: WSOY.
- Urry, John (2013). *Ilmastomuutos ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Valtioneuvosto (2017). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: valtioneuvoston periaatepäätös*. Helsinki: Turvallisuuskomitea.
- Värri, Veli-Matti (2018). *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.
- Wilenius, Markku (2015). *Tulevaisuuskirja: metodi seuraavan aikakauden ymmärtämiseen*. Keuruu: Otava.